

Het leven, het theater en de ruimte tussen beide

Georgia Scalliet en Frank Vercruyssen ontroeren in *Après la répétition*, naar Ingmar Bergman

Het is een klein theatermirakel dat zich voltrekt in de kleinste zaal van het Théâtre de la Bastille in Parijs. Georgia Scalliet van de Comédie-Française en Frank Vercruyssen van tg STAN spelen *Après la répétition* naar Ingmar Bergman. Na *Infidèles* en *Atelier* is dit het derde deel van een triptiek van het Belgische collectief rond de Zweedse filmmaker, regisseur en auteur (1918-2007), wiens honderdste geboortedag deze herfst gevierd wordt.

Nochtans is er niets spectaculairs aan, wat wellicht zo is bij alle echte mirakels. Het toneelkader is volledig zichtbaar, er is haast geen decor – enkel een tafel, twee gewone stoelen en een oude donkerbruine sofa. Wanneer u binnenkomt, zijn de actrice en acteur al aanwezig. Het zijn dus de toeschouwers die opkomen, op het kleine toneel dat ze moeten oversteken om hun plaats te bereiken, en het zijn de spelers die wachten. Die omslag alleen al zegt veel over de prachtige variatie op het theater en het leven die zich voor uw ogen zal afspelen.

Zeer vindingrijk en expressief spel

Het vertrekpunt is het scenario van *Na de repetitie*, een film die Bergman in 1984 voor de televisie draaide. In zijn indrukwekkende autobiografie *Laterna Magica* gaf de Zweedse kunstenaar eerlijk toe dat hij zichzelf onverhuld op de planken zette in de huid van de beroemde theaterregisseur Henrik Vogler. Vogler regisseert August Strindbergs *Droomspel* voor de vijfde keer in zijn carrière; dit is het stuk dat Bergman zelf het vaakst bracht, een tiental keer.

Om de rol van Indra's dochter te spelen, van fundamenteel belang in het stuk, heeft hij de jonge actrice Anna gekozen. Ze is niemand minder dan de dochter van een grote actrice, Rakel, geniaal maar totaal gebroken, die Vogler twintig jaar eerder bemind en verlaten heeft. Op een avond, na de repetitie, blijven Anna en Vogler achter in het theater en beginnen ze te praten. Natuurlijk zullen ze verliefd worden, maar naar wat zullen ze verlangen in hun begeerte voor de ander? Vertrekkend van dit eenvoudig thema, even oud als het theater, bedenkt Bergman met een weergaloze menselijke helderheid een opeenvolging van in elkaar grijpende verhaallijnen en een oneindige ineenstrengeling van het theater en het leven.

Georgia Scalliet en Frank Vercruyssen vertolken dit alles in een uitgesproken bergmaniaans spel, wat erop neerkomt dat ze geen moeite doen om het publiek te overdonderen, maar met de instrumenten die hun geest en hun lichaam zijn de diepgang en complexiteit van de menselijke hartstochten uitdrukken. De hartstochten die in het leven vaak als slecht theater worden uitgespeeld.

Het is trouwens geen toeval dat Bergman-Vogler zichzelf op de planken plaatst terwijl hij het ongelooflijke stuk regisseert dat Strindbergs *Droomspel* is. De jonge Anna, vertolkt door de jonge Georgia Scalliet, speelt daarin dus Agnes, dochter van de Vedische godheid Indra, die op aarde neerdaalt om het menselijke lijden te begrijpen door het zelf te ervaren – armoede, wreedheid, de afstompende routine van het gezinsleven ... Bestaat er een mooiere metafoor van het acteurschap en van het theater zelf?

Hoe fijnzinnig, hoe elegant maken Georgia Scalliet en Frank Vercruyssen zich meester van deze oneindig menselijke, vurige en kwetsbare materie. De jonge *sociétaire* van de

Comédie-Française, die trouwens ook fenomenaal is in *La Nuit des rois* (*Twelfth Night* – red.) van Shakespeare, in dezelfde periode te zien in de Comédie-Française in de regie van Thomas Ostermeier, bevestigt hier haar buitengewoon talent. Meer dan een talent: het is een zoeken naar de meest fundamentele en noodzakelijke eigenschappen van het acteurschap, een op het spel zetten van haar eigen wezen, een manier om haar ‘pond vlees’ aan te bieden – om een shakespeareaans beeld te gebruiken –, zodat wie naar haar kijkt nog beter de gedeelde menselijkheid ziet.

Wat ze hier schenkt, is dus zeldzaam waardevol, via een zeer vindingrijk en expressief spel dat niet alleen aan Liv Ullmann herinnert, maar ook aan Gena Rowlands, zij het minder expressionistisch. Ze is tegelijk Anna en Rakel, haar moeder, tegelijk kinderlijk en fataal, in een duizelingwekkend rollenspel rond de ingewikkelde familieverhoudingen die Bergman beter dan wie ook kende.

Maar tegenover haar moet Frank Vercruyssen, die al twintig jaar met zijn kompanen van tg STAN een totaal nieuwe manier van acteren uitvindt, niet onderdoen. Hij belichaamt Vogler nooit in de klassieke betekenis van het woord; hij vertaalt hem, hij stelt hem voor, hij beeldt hem uit met een gebaar, een houding.

Niets is zwaar, alles is juist, echt, alles wordt enthousiast onthaald door de toeschouwers in de diepe intimiteit met het publiek die mogelijk is in het kleine zaaltje van het Théâtre de la Bastille. “Dat heb ik het liefst: de tafel, de stoel, het toneel, het werklicht, de acteurs in hun dagelijkse kleren, stemmen, gebaren, gezichten. Stilte. Magie”, schreef Bergman in *Laterna Magica*. Daarmee is alles gezegd.

Fabienne Darge